TOVERI

Lännen suomalaisen työväen äänenkannattaja, ilmestyy Astoriassa, Oregon, joka päivä paitsi sunnuntaina.

TOIMITUSKUNTA:
W. N. REIVO, LAURI MOILANEN, ADOLPH SALMI, A. B. MÄKELÄ, SULO SYVÄNEN.

TOVERI
(THE COMRADE)

The organ of the Finnish workers in the Western states. The only Finnish daily in the West. Published daily, except Sunday, at Astoria, Ore., by the Western Workmen's Publishing Society.
ANTTI J. PARTAN, Manager.

Entered as second-class mail matter July 18, 1912, at the postoffice at Astoria, Oregon, under the Act of March 3, 1879.

Ilmotushinta 40c palstatuumalta. Kuolemanilmotukset $1.50 kerta ja muistovärsyillä $2.00 kerta. Kihlaus-, syntymä- ja avioliitto-ilmotukset $1.00 kerta, halutaantietoja nimenmuutto-ilmotukset 50c kerta, naimailmotukset $1.50 kerta, avioero-ilmotukset $1.00 kerta. Seisovat ilmotukret sopimuksen mukaan. Satunnaisista ilmotuksista tulee rahan seurata mukana. Englanninkielestä suomennetaan vapaasti.

Advertising rates in effect July 1, 1912, 40 cents per inch. Special discount is allowed for larger and continuous advertisements.
TOVERI, BOX 99, ASTORIA, ORE.

TILAUSHINNAT
Yhdysvalloissa ja Canadassa:
Yksi vuosikerta..$5.50 6 kuukautta..$3.00
3 kuukautta... $1.60 1 kuukausi... .60
Suomeen ja muualle ulkomaille:
Yksi vuosikerta..$8.00 6 kuukautta..$4.25

SUBSCRIPTION RATES:
In the United States and Canada
One year.....$5.50 Six months.....$3.00
Three months..$1.60 One month..... .60

Huoneusto sijaitsee 10:nnen ja Duane katujen kulmassa. Telefooni: konttori 365, toimitus 832.

Jos kaikki tulisivat mukaan

Astorian osaston alkuunpanema toiminta Toverin levityskilpailujen järjestämiseksi kaikkialla on toimenpide, joka tuntuvasti kohottaa Toverin tilaajamäärää, jos kaikki länsipiirin osastojen jäsenet tulevat mukaan.

Lauantain lehdessä julaistaan jaotelma siitä, kuinka paljon kunkin osaston pitäisi hankkia uusia tilauksia tämän kilpailun aikana. Laskelma on asetettu niin alhaiseksi, että se voidaan täyttää jokaisella paikkakunnalla, jos läheskään kaikki jäsenet saadaan innostumaan asiaan.

Ja missäpä ei osasto olisi kaikella voimallaan mukana tässä työväenliikkeen tärkeimmässä tehtävässä.

Kun osastojen kirjallisuustoimikunnat voivat kullakin paikkakunnalla järjestää kilpailun siten kuin itse haluavat, niin silloin ei ole mitään pelkoa siitä, että suunnitelmat ovat sopimattomia. Eihän ole tarpeellista orjallisesti seurata jonkin toisen paikkakunnan järjestystä, ellei se sovi omalle paikkakunnalle. Tekee siinä tarpeelliset muutokset. Ainoa missä olisi seurattava yleistä määritelmää, olisi pistejaon peruste, mutta sehän onkin kokonaan muotoseikka, joka ei millään tavalla vaikuta häiritsevästi kilpailun käytännöllisen puolen järjestämiseen.

Sen seikan, että Astoriassa on nyt jo alettu, ennenkuin muualla tuskin vielä tiedetäänkään mitään koko tehtävästä, ei liioin saa antaa vaikuttaa ehkäisevästi. **Kullakin paikkakunnalla voidaan valita se aika, mikä katsotaan parhaiten sopivaksi.** Yleistä sopivaa aikaa länsipiirissä on mahdoton valitakaan, niin erilaiset ovat työ- ja elinsuhteet täällä. Se mikä sopii ajaksi Astoriassa ja Portlandissa, ei mahdollisesti sovi siksi Californiassa ja muualla.

Niin paljon kuin Toverin edellisissä kilpailuissa onkin jaettu palkintoja, tullaan näissä jakamaan enimmän. Vaikka ei niistä yksikään ole niin suuri kuin ensimäiset palkinnot ennen ovat olleet, niin ovat ne suhteellisesti suuret, katsoen siihen, että kilpailut ovat vain paikalliset ja siis jokaisella paikkakunnalla saadaan niitä niin monta kuin osasto haluaa asettaa. Astorian osasto asetti viisi palkintoa, joista korkein on 25 dollaria, seuraava 20, kolmas, 15, neljäs 10 ja viides 5 dollaria. Palkinnot jaetaan rahassa.

Pienemmät osastot mahdollisesti pitävät summia liian korkeina, voidakseen maksaa niitä. Mutta senkään seikan ei saa antaa häiritä toimintaa tai estää kilpailujen järjestämistä. Eihän kaikilla paikkakunnilla tarvitse asettaa viittä palkintoa, eikä niiden tarvitse olla niin suuria kuin ne täällä ovat, sillä tehtävä työkin on suhteellisesti pienempi.

Kymmenen dollaria ensimäiseksi palkinnoksi on useilla paikkakunnilla riittävän suuri, ehkäpä sitä pienempikin, ja kolme palkintoa riittää pienemmillä paikkakunnilla. Sitäpaitsi maksaa Toverin liike suhteellisen osan näistä palkinnoista, riippuen siitä kuinka paljon uusia tilauksia saavutetaan kultakin paikkakunnalta. **Liike puolestaan maksaa kolme prosenttia tavallisen asiamiespalkkion lisäksi, kaikista kunkin paikkakunnan Toverin tilausten nettotuloista palkintorahastoon,** joten osaston on maksettava ainoastaan se erotus, mikä on palkintojen kokonaissumman ja Toverin maksaman summan välillä.

Kun kukin asiamies saa tavallisen asiamiespalkkion, niin kukaan ei tule toimimaan ilmaiseksi, vaikkapa ei sattuisi palkintoa saamaankaan.

Täältä lähetetään jokaiselle osastolle erikoinen näitä kilpailuja koskeva kiertokirje, johon on merkitty kuinka paljon kunkin osaston pitäisi hankkia alueellaan uusia tilauksia. Kun se tulee osastossa esille, on silloin varmasti päätettävä milloin kilpailut pannaan toimeen, eikä jätettävä asiaa vanhenemaan.

Me uskomme, että tässä toimessa jokainen länsipiirin sosialistinen työläinen tulee kunnostautumaan.

Mikä on ensimäinen osasto joka ilmottautuu osanottajaksi?

MAILMANKATSOMUKSIA

SUOMEN YLIMYSTÖ.

(True translation filed with the Postmaster at Astoria, Ore., Aug. 16, 1918, as required by section 19 of the Act of Oct. 6th. 1917.)

Eräässä Canadan porvarillisessa lehdessä on seuraava Suomea koskeva harvinaisen oikea lausunto:

"Nykyään itsenäiseksi pyrkivän Suomen yhtenä vastuksena on sinne pesiytynyt vieras, ruotsia puhuva ylimystö. Kuinka vieraaksi se on jäänyt Suomen todellisille eduille, käy selville siitä tosiasiasta, että se on kaiken aikaa puuhannut Saksan sekaantumista Suomen asioihin, vieläpä hommasi tuhansia suomalaisia nuorukaisia liittymään Saksan armeijaan. Saksalaisten vallanpitäjien Suomeen tultua, on suomenkielellä oleva vielä yksi kilpailija entisten lisäksi tunkemassa sitä syrjään kielien joukosta — ellei viimeksi saapuneen yli-ihmisen saksankieli tykkänään karkota ruotsiakin pois tieltään."

VIELÄ OLISI SYÖMISTÄ.

(True translation filed with the Postmaster at Astoria, Ore., Aug. 16, 1918, as required by section 19 of the Act of Oct. 6th. 1917.)

Suurbritannian elintarveministeristö huomauttaa, että vielä on käyttämättä sellaisia ravintoainevarastoja kuin merikasvit ja sanajalkojen lehdet sekä juurakot, ja että niiden suhteen sietäisi tehdä tarkempia tutkimuksia. Meriruohoja ja sanajalkoja on toisinaan käytetty ihmisten ravinnoksi, mutta nykyään ei näytä oltavan tietävinään, että niistä voitaisiin saada meheviä herkkuja jokapäiväisten ruoka-annoksiemme vahvistamiseksi. Ehkä tässä vielä tullaan kelpi-piirakoihin ja sanajalkamuhennoksiin, mutta varsin vielä ei niissä asti olla. Sanajalan lehtien sanotaan nuorina ja pehmeinä hyvin välttävän elukoillekin, niin miksei sitte ihmisille; vasta kun lehdet ovat täysikasvuisia, pyrkii niissä olemaan myrkyllisiä ominaisuuksia. Niiden juurakot sitävastoin ovat aivan vaarattomat, ja asiantuntijain arvion mukaan niiden ravintoarvo on mankelijuurikkaan ja potaatin keskivälillä.

LÄMMITYSAINEPULAN UHATESSA

sopii muistaa, että Uuden Englannin valtioissa taka-aikoina, kun kirkoissa ei vielä ollut lämmityslaitoksia, naiset kirkkoon lähtiessään pistivät kuumia potaatteja käsipuuhkaansa, ja miehet joskus ottivat koiran mukaansa jalkojensa lämmittäjäksi. Koiran tuonnista täytyi kuitenkin maksaa kirkolle 6 pennin (12 sentin) vero, sillä kirkon "pyhyyttä" ei saanut loukata — ilman maksua.

"TYÖVOIMAN KALLEUDEN TÄHDEN"

tulee uusia keksinnöitä entistä enemmän, asiallisia sekä asiattomia. Äskettäin ilmotti eräs länteläinen liike myyvänsä koneita, jotka tekevät reikiä maahan kaikenlaisille tolpille, telefooni- ja muille tolpille. Siitä sai aiheen muuan koiranleuka ilmottaa hänellä olevan liikkeen, joka tänä kalliina työvoiman aikana myy valmiita r e i k i ä. Ilmottaja tekee ensin tiettäväksi, että on turhaa ostaa reikien kaivamiskonetta ja lisäksi palkata kallista työvoimaa reikiä kaivamaan, heiltä kun saa ostaa valmiita reikiä, minkä kokoisia ja syvyisiä tahansa. Ilmottaja kehuu, että "farmarit", jotka ovat käyttäneet meidän reikiämme, vakuuttavat niiden olevan vielä viidentoista vuoden perästä aivan kuin uusia. Sodan aikana on kuitenkin huomattava, että reikien raaka-aineet — joina käytetään vanhoja kellareita, käyttämättömiä kaivoja, hylljättyjä tunneleita ym. sellaisia — vaikka niitä onkin kylliksi, tulevat kalliimmiksi lähettää reikätehtaaseen, sentähden kun rahtivaunuja on rautateillä liiaksi vähän. Kokonaisia vaunulastia ei voida lähettää reikiä, niin kauan kun rautateillä on tiukka vaunuista. Mutta kuljetusvaikeuksien tähden me olemme alkaneet valmistamaan kokoonmeneviä tolppien reikiä, jotka ottavat neljänneksen siitä tilasta, mitä tavalliset reijät."

Lisäksi ilmottaa tämä Consolidated Post Hole Company, että on turhaa tiedustella, lähettäisivätkö he reikiä parselipostissa tai sähkötietä, sillä sitä he eivät tee. — Raiv.

SEITSEMÄN KERTAA TORPEDOITU,

sen harvinaisen ennätyksen on saavuttanut eräs Hullista kotoisin oleva merimies William Jessop. Hänellä tosin on ikää 72 vuotta, mutta ikä ei ole tähän hänen ennätykseensä vaikuttanut, sillä se on saavutettu vasta nykyisen sodan ajalla. Jessop on Hullin laivakokkien ja tarjoilijain union vanhin jäsen, hän kun enimmiten palvelee näissä ammateissa. On edelleen valmis ottamaan "hyyryn" mihin mailman ääreen tahansa. "Nuoret miehet", hän kertoi, "toisinaan kieltäytyvät lähtemästä minun kanssani samaan laivaan, kun pelkäävät minun huonoa onneani." Sodan ensimäisenä vuotena hän kerkesi olemaan kolmessa laivassa, jotka torpedoitiin, ja ne neljä viimeistä laivaa, missä hän sitemmin on ollut, ovat joutuneet saman kohtalon uhreiksi. Siitä huolimatta hänen uskalluksensa on ennallaan. "Valmis lähtemään milloin tahansa mihin laivaan vain tarvitaan", hän selitti.

Ryhdy asiamieheksi Toverille.

Kansankirjeitä

CALIFORNIA

San Francisco

"Kiinankaupungissa" rauhatonta. Sucy Sing ryhmän huoneuston kuistilla paloi kaiken yötä kolme lyhtyä, merkkinä että riitaisuudet ovat vallalla heidän ja jonkun toisen ryhmän välillä. Syynä riitaan on se hyvin yleinen riidan esine, nainen, nähkääs tällä Sucy Sing ryhmältä varasti eräs Lew perheeseen kuuluva mies orjatytön (sellaisia vielä on tässä maassa aivan laillisia) eikä luovuttanut sitä pois vaikka vaadittiin. Yöllä sitte tunkeutui miehiä Lew'n taloon ja ampuivat yhden heti kuoliaaksi ja toisen jättivät kuoleman kieliin. Ampujat tietysti menivät menojaan eikä poliisi kykene samaan selvää murhaajista. Muutoin siellä "kiinan kaupungissa" heillä on omat lakinsa ja tapansa. Kaupunkimme viranomaiset saavat katsoa monta asiaa aivan sormien välitse, sillä kiinalaiset pitävät tapansa kaikista toimenpiteistä huolimatta. Kuvaavana esimerkkinä mainittakoon, että muutamia vuosia sitten kaupungin pormestarille valitettiin että Kiinankaupungilla rehoitti uhkapeli aivan liian suuressa määrässä, niin tämä sanoi "antakaa niiden pelata vaikka päänsä hartioiltaan, mitä se meitä liikuttaa".

Kapakkakieltoa vastustetaan. Kaupunkimme poliisi on määrännyt sulettavaksi kaikki väkijuomakapakat puolen mailin läheisyydestä Union Iron Works'in ympäristöllä. San Franciscon Labor Council'iin on jätetty anomus ravintolatarjoilijain union puolesta, että ryhtyisivät toimenpiteisiin tämän kiellon poistamiseksi.

Veroäyrin suuruus. Ensi vuonna tulee veroäyri kaupungissa olemaan $2:46 eli 17 senttiä suurempi kuin tänä vuonna. Lopullisesti sanovat kaupungin isät syyn korotukseen olleen kaupungin menojen kasvamisen, johtuen paljosta palkkojen kohoamisesta virkailijain kesken.

Hearstin lehdet pannaan. University Club, yksi kaupunkimme hienoston seuroista, on päättänyt yksimielisesti sulkea kaikki Hearst'in lehdet ja julkaisut seuransa huoneustosta. Tämänlaisen toimenpiteen on vuosia sitten täällä monet työväen uniot tehneet, työläiset vihaavat Hearst'in lehtiä sen kaksinaamaisuuden tähden, mutta herraskaisten toimenpide johtui lehden toimittajan saksalaismielisyydestä.

Laki on ankara. Seattlesta, Wash. tuotiin tänne vangittuna mrs. Evelyn Brigham, kun oli väärentänyt nimen viiden dollarin postiosoitukseen.

Uhataan väkivallalla estää puhetilaisuus. Toveritar Elvira S. Beals, joka on ehdokkaana varakuvernöörin virkaan valtiossa, sosialistipuolueen listalla on koettanut saada tilaisuuden puhua San Jose'issa kaupungin Auditoriumissa, missä toiset vastapuolueitten ehdokkaat ovat jo puhuneet. Puolittain on jo Auditoriumi luvattu, mutta sieltä on tullut tieto että salaseurat (vigilantit) tulevat käyttämään väkivaltaa jos puhetilaisuus pidetään, joten on luultavaa että puhetilaisuus jää pitämättä.

Osaston perheiltamassa oli väkeä, mutta olisi sinne enemmänkin mahtunut. Ohjelma oli puolihyvä. Puhujana oli toveritar Beals, puhuen "miljoonan dollarin" rahaston puolesta ja samalla kehuen suomalaisia että hävettämään alkoi sellainen puhe. Yksi huono puoli ohjelmassa oli se, että ihmiset tulivat etupäässä vasta jälkeen kello yhdeksän iltamaan. Minä surkuttelen sellaisia ihmisiä, jotka ovat ottaneet päälleen myöhään-tulemisen taudin yleisiin iltamiin; seuraukset sellaisesta taudista ovat ikävät ja lamauttavat kun ohjelman alkua pitää venyttää sairaiden ihmisten tähden. Mutta nyt lupaan jotain niille, jotka tulevat myöhään siksi kun "ohjelma ei sentään ennen ala" ja se lupaus on sellainen että se pitää. Kun **Kovan onnen lapsia** näytellään täällä, sunnuntaina 1 päivä syyskuuta, niin esirippu nousee ohjelmassa mainitulla ajalla. Se lupaus pitää kutinsa olipa salissa ihmisiä tai ei. Kelpaako lupaus?

Veikko.

OSASTOILLE JA ASIAMIEHILLEMME

TOVERIN MYYJÄISLIPPUJA

eivät ole vielä kaikki tilittäneet, siksi emme ole voineet myyjäisistä tehdä loppuselvittelyä.

Kiiruhtakaapa tilitysten kanssa. Muutamia osastoja on, jotka ovat palauttaneet liput, mutta ei tilitystä. Tilitysten on oltava sisällä ennen kuin voimme tehdä loppuselvittelyä.

Jos tilitykset eivät saavu seuraavan viikon kuluessa, se on t. k. 24 p:n mennessä, sen jälkeen emme voi enää ottaa niitä huomioon, vaan toimitamme vedon.

Odottaen nopeaa toimintaanne merkitsemme toveruudella, TOVERIN KONTTORI.

Osuusliikkeen edistyskulkua sodan aikana

(True translation filed with the Postmaster at Astoria, Ore., Aug. 16, 1918, as required by section 19 of the Act of Oct. 6th, 1917.)

Osuusliikkeen kasvamisesta ja voimistumisesta kirjottaa Intercollegiate Socialist aikakausjulkaisussu E. Ralph Cheyney seuraavaa.

Osuustoimintaliike on kestänyt sodan sille asettaman koetuksen. Samalla kun monet muut luonteeltaan kansainväliset järjestöt ovat tuhoutuneet, on osuustoimintaliike vaurastunut ja säilyttänyt reippaan kansainvälisen hengen.

Kuluttajien järjestynyt toiminta ei ole ainoastaan taloudellisesti osottautunut kestäväksi, vaan se on edistynyt. Sota ja sitl seurannut tavarainhintojen kohoaminen on suunnattomasti lisännyt työväestön ostokykyisyyden yhteenliittämisen tarpeellisuutta, ja edistänyt sen kasvua.

Vuonna 1910 oli Europan kahdentoista huomatuimman osuustukkuliikkeen myynti 210,000,000 dollaria. Vuonna 1915 oli se 360,000,000 dollaria ja vuonna 1916 500,000,000 dollaria. Osuusliikkeitten liikevaihto on kasvanut melkein poikkeuksetta, samoin kuin niiden ostajilleen maksamien ostovoittojen määräkin ja lukuisiin erilaisiin yhteiskunnallisiin vakuutustarkotuksiin tai monessa tapauksessa sosialistiseen agitatsioniin käytetyt varat. Esimerkin vuoksi mainittakoon, että Sveitsin osuusliikkeitten kauppa kohosi vuonna 1916 25 prosenttia, Tanskan 25, Ruotsin 30, Norjan 35, Hollannin 44 ja Suomen 106 prosenttia. Näitä nousuja tarkastaessa on luonnollisesti pidettävä mielessä sodan aiheuttama hintojen kohoaminen.

Osuusliike kasvanut Belgiassakin

Osuusliike on kasvanut sodan ajalla Belgiassakin. Ensimäisen sotavuoden loputtua kirjotettiin Berlinin Vorwärtsissä: "Suuri gentiläinen osuusliitto Vooruit on saanut sodan ajalla 1350 uutta jäsentä ja Gentissä on aukastu tukkuliike ilemiläisten yhdistysten palvelemiseksi. Dinantissa, Maas-joen laaksossa, toimiva Latterly-yhdistys on aukassut osuuskaupan raunioiksi ammutun kaupungin keskellä." Viisi kuukautta sodan alkamisen jälkeen aukastiin uusi juplasali ja saman vuoden ajalla siirrettiin 54,000 dollarin suuruinen summa liikkeen jäsenten ja työläisten avustusrahastoon. Sodan hävittämässä Puolassakin on osuustoimintaliike säilynyt ja vaurastunut. Vuonna 1913 oli siellä tuhannen osuuskauppaa, eli noin sama määrä kuin Yhdysvalloissa on nykyisin. Vuoden 1917 alussa oli niitä jo tuhannen viisisataa.

Venäjän osuustoimintaliike erittäin vilkasta.

Osuustoimintaliikkeen kehitys Venäjällä on ollut vallan erikoista. Kun siellä vuonna 1905

Sotarosvojen toiminnasta

(True translation filed with the Postmaster at Astoria, Ore., Aug. 16, 1918, as required by section 19 of the Act of Oct. 6th, 1917.)

Miten tehtaat varustettiin uusilla koneilla, miten pantiin toimeen kalliita kokeiluja, tehtiin ruhtinaallisia lahjotuksia armeijaisuusrahastoihin, ostettin sivumäärin tilaa vapauslainailmotuksille, salattiin virkailijain palkkoja ja harjotettiin satoja muunlaisia petoksia nykyisin voimassaolevan "kustannukset-ynnä"*) tavan mukaan, jolla sotatarpeita tuotetaan, sitä kuvailee kuuluisa tiliasiain tutkija Perley Morse Forum lehden t. k. numerossa. Paljastukset ovat ensimäisiä, mitä tästä työntekotavasta on vielä tehty ja ovat ne erikoismerkityksestä lännen asukkaille, koska koko lännen kuusitavaratuotanto ja laivanrakennus tapahtuu sen tavan alaisena.

Morse on sama tiliasiain tutkija, joka paljasti Bolo Pashan lahjusrahaston saksalaiset lähteet, ulottuen hänen toimintansa jo aikoja sitten ylitse koko maan.

Kirjotuksessaan Morse mainitsee useita tutkimuksiensa kautta paljastuneita eriä, joissa kustannustilille on viety sinne kuulumattomia maksuja. Kirjotuksen pääasiallisin sisällys on seuraava:

"Omaisuuden kulumisarvo on laskettu paljoa suuremmaksi kuin mitä se näihin saakka on ollut ja mitä insinöörit pitävät kohtuullisena. Sen tilalle ovat asetetut uudet, ennenkuulumattoman korkeat suhdeluvut. Siten tehdään vääryyttä kansalle, joka maksaa näiden laitosten tuottamien tavaroiden kustannukset, sillä tehtailija voi sen kustannuksella koota itselleen suuren varapääoman, jota hän sodan loputtua voi käyttää omaksi hyväkseen.

Vesitetyt arvot kohottavat kustannuksia.

"Eräässäkin tapauksessa oli yhtiön johtokunta yli viidentoista vuoden noudattanut sellaista tapaa, että kaikki korjaukset, uudistukset ja parannukset pantiin toimeen suoranaisesti, sensijaan että olisi koottu omaisuuden arvonhuononemista vastaava rahasto. Kun hallitus otti laitoksen haltuunsa, päättivät yhtiön virkailijat, että tavallisten korjaus- ja uudistuskustannusten lisäksi tullaan vielä kokoamaan erikoinen omaisuuden arvon huononemisrahasto, joka sisältäisi kaikki arvonalenemiset kesken olevien urakoitten alkamisesta saakka. Sellainen menettely kohotti tuotantokustannukset hallituksella aivan suunnattomasti. Eräässä toisessa tapauksessa, jossa jo ennestään asetettiin arvonalenemisrahastoon tavallista korkeampi summa, sen rinnalle koottiin toista rahastoa "yläaikatyön aiheuttaman arvonalenemisen" peittämiseksi, tapahtuen se sillä verukkeella, että osa laitoksesta oli käynnissä enemmän kuin normaaliajan.

"Huomioni kiintyi myöskin tapaukseen, jossa erään tärkeän teollisuuslaitoksen koko tuotemäärä oli otettu hallitukselle ja laitos pantu käyntiin kustannusperusteilla. Samaan aikaan järjestettiin liike uudelleen, ja yhtiön omaisuus, joka oli ainoastaan noin kuuden miljoonan arvoinen, myytiin yhdestätoista ja puolesta miljoonasta dollarista Kun yhtiö sitten alkoi tuottaa hallituksen laskuun tavaraa, laskettiin sen omaisuuden arvonaleneminen tämän tavattomasti vesitetyn arvon perusteella. Seurauksena siitä tuotantokustannukset kohosivat kaikkien arvioiden yläpuolelle.

Miten uusia koneita hankittiin hallituksen laskuun.

"Muuan liikkeenhoitaja huomasi erään kerran laitosta tarkastaessaan, että sinne oli hankittu uusia koneita. Koettaessaan saada eri osastojen johtajilta selvää, miten ne olivat voineet hankkia uusia koneita ilman hänen määräyksiään, selitettiin hänelle menettelytavan olevan aivan ennenkuulumattoman.

"Hänelle selitettiin että koska hän oli vastustanut uusien koneiden ostamista, mutta töitä oli siitä huolimatta joudutettava työpäälliköt olivat tilailleet erikseen koneitten yksityisosia, joista sitten kokoonpantuna muodostui heidän tarvitsemiaan koneita Siten hankittujen yksinäisten koneosien kustannukset vietiin tehtaan juoksevien kustannusten tilille, koska eivät kirjanpitäjät tienneet mitä tarkotusta varten niitä oli hankittu. Toimeenpannussa omaisuuden arvioimisessa kävi selville, että tehtaan omaisuuden arvo kirjoissa oli siten kohonnut sadoilatuhansilla dollareilla. Ja kaikki se tapahtui niiden kustannuksella, joille työ tehtiin.

"Muuan verrattain suuren teollisuuslaitoksen omistaja, jonka laitokset ovat käynnissä hallituksen laskuun tällä kustannusperusteella, kulutti suuria summia kokeiltaessa eräällä uudenaikaisella koneella, joka jos kokeet onnistuvat, tulee mullistamaan koko sen teollisuusalan. Tehtyjen uhrausten perusteella ei ole mitään epäilystä siitä, etteivätkö kokeet tulisi onnistumaan. Tulevaisuudessa saadaan koneelle hankitusta patentista luonnollisesti monta kertaa enemmän kuin mitä nyt uhrattiin kokeiluihin. Tavallisissa oloissa tultaisi — ja aivan kohtuullisesti — kokeillessa aiheutuneet kustannukset laskemaan pääomaksi, mutta tässä tapauksessa ei siten menetelty. Emäyhtiö, joka kokeiluja tekee, asettaa kustannukset suhteellisesti kunkin alayhtiönsä kontolle ja nämä taas tuotantokustannuksiinsa, joten lopullisesti koko kulut ovat tuotantokustannusten tilillä. Ja tavaran kuluttaja ei ollenkaan tiedä, että hän maksaa kulut niistä kokeiluista, jotka tuottavat tehtailijalle suuria summia.

Tehtailijain isänmaallisuus petturuutta.

"Huomiotaherättävä on, että sellaiset tehtailijat, joiden laitokset ovat käynnissä kustannusperusteella, lahjottelevat varsin auliisti armeliaisuuslaitoksille ja hyväntekeväisyyshommiin. Se ei ole kuitenkaan ollenkaan hämmästyttävää, kun selviää, että kaikki siten aiheutuneet kulut viedään kustannustilille. Liikkeenharjottajahan on varsin antelias. Kuinka monet kiitokset saakaan tehtailija lahjotuksistaan tämän ja tuon laitoksen hyväksi! Mutta varsin vähän tietävät kiittäjät siitä, että lahjotukset asetetaan liikkeen kulunkitilille.

"Tehtailijat osottavat isänmaallisuuttaan suurilla lahjotuksilla vapauslainarahastoon, panettavat sanomalehtiin koko sivun ilmotuksia ja käyvät jaloina isänmaallisina kaikkien silmissä Mutta kuinka monet tietävät, että tehtailijat eivät maksa niitä omistaan, vaan asettavat ne kuluttajien kontolle.

"Tässä maassa vierailee lukuisia ulkomaiden hallituksien edustajia. Ja milloin niiden toimena on tavaratilausten tekeminen, panevat tarjouksia tekevät tehtailijat toimeen mahtavia juhlallisuuksia heidän kunniakseen. Mitään kuluja ei säästetä myötämielisyyden synnyttämiseksi mutta kun lopullinen hankintasitomus tehdään, lasketaan juhlakustannuksetkin tilausten kustannuksiin.

Lahjomisiakin harjotetaan.

"Saadakseen hallituksen tarjoaman urakan, asetti muuan yhtiö Washingtonissa olevan edustajansa käytettäväksi 25,000 dollaria, määräyksellä asettaa kullekin saadulle urakkasopimukselle sille kuuluva osa tästä summasta.

"Mitä hienointa lajia petollisuutta harjotetaan 'virkailijain palkoissa'. Useissa tapauksissa ne ovat asetetut vallan ihmeteltävän alhaisiksi. Sellaisille miehille jotka tavallisissa oloissa ovat saaneet kaksikymmentä viisi tuhatta dollariakin vuodessa maksetaan nyt vain yhdeksän tuhatta. Sellaista harjotetaan pääasiallisesti tarkotuksella peittää liiketuttavaa — hallitusta — jolle näytetään miten halvoilla kustannuksilla yhtiö harjottaa liikettä. Mutta tarkastakaamme tarkemmin. Miten menetellään virkailijoille maksettavien ylimääräisten maksujen (bonus) kanssa? Ottavatko yhtiöt ne voitoistaan? Eivät ota, vaan ne lasketaan tuotantokustannuksiin silloin kun ne maksetaan. Siten maksetaan vuosittain satojatuhansia dollareita lahjapalkkioina, jotka laskettuna virkailijain varsinaisten palkkojen lisäksi, osottavat niiden saavan paljoa korkeammat palkat, kuin mitä voidaan maksaa laitosten ollessa käynnissä toisenlaisilla perusteilla.

"Vuoden ajalla on kustannustilille viety lukuisasti kaikenlaisia sellaisia menoeriä kuin piletteja majurin päivällisille, jalkapallopilettejä (milloin tehtaassa on tuotettu tarpeita laivastolle tai armeijalle), sikareja jne. Aivan äskettäin, keskustellessani erään asianomaisen kanssa eräitten kustannustilille vietyjen erien johdosta, jotka olivat paljastuneet tutkimusten yhteydessä, hän kääntyi sihteerinsä puoleen, tiedustellen kenen lähettämiä olivat ne hienot sikarit, jotka hän sai joululahjaksi ja kuka kutsui hänet meri- ja maaväestön jalkapallokilpailuihin. Kaikkien läsnäolijain hämmästykseksi vastasi sihteeri, että sekä sikarit että jalkapallopiletit tulivat liikkeen presidentiltä, jolla oli käytettävänä miljooniin dollareihin nouseva hallituksen antama hankintaurakka. Meitä huvitti se, että sihteeri selitti niistäkin kulut viedyn tuotantokustannuksien tilille.

"Laivanrakennusteollisuudessa on tapana antaa laivan ristijälle joku sopiva lahja, jonka hinta vaihtelee viidestäkymmenestä dollarista kahteen ja puoleensataan dollariin. Ja senkin hinta liitetään tuotantokustannuksiin".

Niin että mitäpä sellaista mahtaisi olla, jonka kustannuksia eivät nämä lipun varjossa rosvoustaan harjottavat sotasudet asettaisi hallituksen maksettavaksi. Mutta työläiset, jotka sellaista vastustavat, julistaa sanomalehdistö, jonka ostohinta luonnollisesti myöskin lasketaan tavarain tuotantokustannuksiin, maankavaltajiksi ja usuttaa katujoukot sen kimppuun. Yläolevan valossa ei ole enään vaikea arvata, kuka pani toimeen ne mellastukset, joita harjotettiin viime talvena Seattlessa, Aberdeenissa ja muualla ja kuka lähetytti niitä uhkauskirjeitä, joista Toveriinkin sattui yksi.

Sotarosvot.

*) Tämä "kustannukset-ynnä"-systeemi tarkottaa sellaista työntoettotapaa, jonka vallitessa hallius maksaa kaikki jonkun määrätyn työn aiheuttamat kustannukset ja tehtailijalle määrätyn voiton niiden lisäksi. — Toim.